

**Опис досвіду роботи
вчителя історії та правознавства
спеціаліста I кваліфікаційної категорії
КЗО «Водянська СЗШ»
Ковальнової Тетяни Віталіївни**

Тема: «Соціалізація особистості в громадянському суспільстві через ефективні інноваційно-освітні технології навчання на уроках суспільних дисциплін»

Педагогічне кредо: «Шлях кожного вчителя – це той, який він подолав разом із своїми учнями»

Актуальність теми:

«Дитина – це сонце, навколо якого мають обертатися всі засоби навчання. Учитель має створювати лиш атмосферу, в якій дитина має можливість висловлюватись» - Амонашвілі. Особливістю сучасності є те, що людина, щоб реалізуватися в суспільстві, повинна вчитися практично все своє життя. Наш час – це час суттєвих змін у науці, техніці, інформаційному середовищі, освіті. Історична свідомість означає компетентність, яка корисна для орієнтації в змінах нашого життя й нашої суспільної діяльності. Вивчення історії є одним із найважливіших чинників формування національної свідомості народу. *«Без знання минулого неможливо точно поняття про сучасне»*, - справедливо наголошував видатний український історик *М.С.Грушевський*.

Сучасні умови становлення української державності та інтеграція українського суспільства в європейський простір головним завданням навчання і виховання учнів ставлять формування інтелектуальної та професійно - компетентної особистості, здатної виконувати різні соціальні ролі. В українській освітній практиці стала актуальною нова ідеологія освіти, що пов'язана з соціалізацією особистості в громадянському суспільстві. Цьому процесу сприяли масове поширення та використання інформаційних технологій, підвищення вимог до рівня освіченості, професіоналізму й конкурентоспроможності молодшої людини. Випускники шкіл мають бути здатними до неперервної професійної освіти, самопізнання, саморозвитку та самовдосконалення. Тому важливим завданням для школи є створення й послідовний розвиток системи цільової соціалізації, яка б забезпечувала формування у випускників комплексу рис соціальної адаптованості. Безперечно, майбутнє значною мірою залежить від того, наскільки успішно

молоде покоління спроможне осмислити та засвоїти загальнонаціональні ідеї та інтереси, втілити їх у життя.

Особливо актуально ці питання постають в Україні сьогодні, бо в умовах соціальної нестабільності молодь стає акумулятором певних суспільних рухів, активним учасником, а часто й заложником політичних інцидентів.

Спрямованість освіти на виховання соціально активної особистості закріплена в базових нормативно-правових актах, які координують роботу освітніх закладів: Закон України «Про освіту», Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття), Національна доктрина розвитку освіти, Державний стандарт базової й повної загальної освіти.

Важливість теми обумовлюється:

- необхідністю духовного відродження та формування у молодого покоління моральних пріоритетів та поваги до загальнолюдських цінностей на основі історичної пам'яті;
- суспільним замовленням щодо підготовки молодого особистості, здатної до самостійної орієнтації й адаптації в умовах викликів сьогодення та свідомої участі у суспільному житті держави.

Метою соціалізації учнів перш за все є активне опанування ними досвідом попередніх поколінь та уміння використовувати його в інтересах створення власного добробуту не на шкоду іншим. Саме історія може стати джерелом досвіду, історичного руху та розвитку суспільства загалом, соціальних груп і окремих осіб зокрема. Урок історії неможливо провести на належному рівні, не використовуючи карти, схеми, ілюстрації, крейдові малюнки та іншу наочність, без застосування елементів інтерактивних методів навчання.

Основна ідея досвіду:

Реалізується шляхом вирішення таких першочергових завдань:

- формування в учнів стійкої мотивації до вивчення історії;
- організацію на уроці продуктивного, осмисленого, безперервного процесу пізнання;
- створення умов на уроці для ефективного засвоєння програмового матеріалу завдяки насиченості процесом навчання;
- впровадження ефективних інтерактивних методів навчання з метою активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках історії, права та інших суспільствознавчих дисциплін;
- розкриття творчих здібностей учнів, формування вмінь виносити раціональне судження щодо запропонованої точки зору або моделі поведінки;
- розвиток ключових компетентностей через інтерактивні технології навчання;
- розвиток у школярів загально дидактичних та спеціальних умінь, важливих для саморозвитку та самореалізації;
- підвищення загальнокультурного рівня учнів як повноправних членів соціуму та активних учасників соціальних процесів.

Перед учителем історії сьогодні стоїть завдання не тільки збагатити учнів знаннями, а й виховати в них повагу до історичного минулого і сучасного, прищепити інтерес до його вивчення, показати можливості застосування цих знань на практиці, здатність до формування в учнів активної громадянської позиції, тобто соціалізації учнів.

Науково -теоретична база досвіду:

Серед сучасних українських дослідників, які тією чи іншою мірою торкалися зазначеної проблеми, слід назвати В.Андрущенко та його працю «Сучасна соціальна філософія». Багато уваги приділено питанню соціалізації такими науковцями як В.Кульчицький, І.Курас, А.Лой, В.Литвин, В.Піча, В.Вашкевич, В.Жадько. Для висвітлення даної теми велику роль відіграють методичні й наукові розробки К.Баханова «Сучасна шкільна історична освіта: інноваційні аспекти», Ф.Левітаса, О.Мокрогуза, С.Терно, О.Косогової, О.Пометун та Г.Фрейман («Методика навчання історії в школі») та інші.

Спрямованість освіти на виховання соціально активної особистості закріплені в базових нормативно-правових актах, які координують роботу.

Для реалізації завдань соціалізації учнів використовують сучасні педагогічні технології. Найефективнішими серед них вважають такі: технологія інтерактивного навчання (Дж.Шерман, Г.Фріц, С.Ренегар, Дж.Фредерік, М.Сілберман, О.Пометун, Л.Пироженко, Т.Ремех); технологія колективного взаємонавчання (О.Рівін), технологія проблемного навчання (Дж.Дьюї, А.Матюшкін, П.Підкасистий); ІКТ – технологія (А.Єршов); технологія критичного мислення (О.Митник); ігрова технологія.

Практична реалізація завдань щодо соціалізації сучасних школярів вимагає від учителя різнопланового арсеналу форм, методів та прийомів роботи, поєднання традиційних та інноваційних ідей, технологій і методик навчання.

Оригінальність досвіду

Технології реалізації ідей:

Соціалізація – це процес формування і розвитку особистості, що відбувається під впливом виховної і навчальної діяльності. Соціалізація являє собою процес становлення особистості, поступове засвоєння нею вимог суспільства, придбання соціально значимих характеристик свідомості і поведінки, які регулюють її взаємини із суспільством. З.Фрейд виділив психологічні механізми соціалізації: імітацію, ідентифікацію, почуття сорому і провини. *Імітацією* називається усвідомлена спроба дитини копіювати визначену модель поведінки. Зразками для наслідування можуть виступати батьки, родичі, друзі і т.д.. *Ідентифікація* – спосіб усвідомлення приналежності до тієї чи іншої спільності. Через ідентифікацію діти приймають поведінку батьків, родичів, друзів, сусідів і так далі, їхньої цінності, норми, зразки поведінки як свої власні. Імітація і ідентифікація є позитивними механізмами, оскільки вони націлені на засвоєння визначеного типу поведінки. Сором і провини являють собою негативні механізми, тому

що вони придушують чи забороняють деякі зразки поведінки. З.Фрейд відзначає, що почуття сорому і провини, тісно зв'язані один з одним і майже нерозрізнені. Однак між ними існують визначені розбіжності (розходження). *Сором* звичайно асоціюється з відчуттям, що вас викрили і зганьбили. Це почуття орієнтоване на сприйняття вчинків індивіда іншими людьми. Відчуття ж *провини* пов'язано з внутрішніми переживаннями, із самооцінкою людиною своїх учинків. Покарання тут відбувається само собою, що контролюється, формою виступає совість.

Соціалізація - це становлення особистості, яка проявляється в справах, спілкуванні, самосвідомості. Важливим показником результативності роботи є успішна соціалізація учнів, їх участь в олімпіадах, конкурсах, загальношкільних заходах, формуванні поваги до історичного минулого, самосвідомості.

На своїх уроках, на різних його етапах, використовую елементи різноманітних форм та видів педагогічних технологій. Що ж таке педагогічна технологія? Термін «технологія» походить від двох грецьких слів: *techne* – мистецтво, майстерність, та *logija* – наука. Отже, технологія – це наука, про майстерність.

У своїй діяльності як учитель – предметник застосовую методи всеохоплюючого впливу на дитячу особистість для розвитку саме соціальної компетентності із застосування ефективних інтерактивних методів навчання.

«Інновація» походить від лат. *Inovatis* (*in* – в, *novus* – новий), і в перекладі означає «оновлення, новинка, зміна». Українською мовою «інновація» перекладається саме як «нововведення».

Школу робить школою учитель! Художник учиться змішувати фарби і наносити мазки на полотно. Музикант розучує етюди. Журналіст і письменник освоює прийоми письмового мовлення. Справжній учитель теж змішує фарби, розучує етюди, освоює прийоми. І тільки інший учитель знає, скільки праці перероблено, поки ноти, ритми, мелодії не злились в музику уроку! В сучасних умовах найбільшої переваги, для соціалізації учнів, приділяю інтерактивним навчальним технологіям. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації.

Інтерактивні навчальні технології. Слово «інтерактив» прийшло до нас з англійської мови від слова «*interact*», де «*inter*» - взаємний і «*act*» - діяти. Таким чином, інтерактивний – здатний до, взаємодії, діалогу. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність.

За допомогою інтерактивних технологій діти вчаться:

- доводити свою точку зору;
- слухати іншу сторону;
- формувати власну думку;
- аргументувати;
- дискутувати;
- розвивати навички самоосвітньої роботи.

Кредо інтерактивного навчання: скажи мені – і я забуду;
покажи мені – і я запам'ятаю;
дай зробити – і я зрозумію.

Китайська притча: «Те, що я чую, я забуваю. Те, що я бачу і чую, я трохи пам'ятаю. Те, що я чую, бачу й обговорюю, я починаю розуміти. Коли я чую, бачу, обговорюю й роблю, я набуваю знань і навичок. Коли я передаю знання іншим, я самовдосконалююся.»

За умов парної роботи всі учні отримують рідкісну за традиційним навчанням можливість говорити, висловлюватись, соціалізуватись. Робота в парах дає час подумати, обмінятися ідеями з партнером і лише потім озвучувати свої думки перед класом. Вона сприяє розвитку навичок спілкування, вміння висловлюватись, критичного мислення, вміння переконувати і вести дискусію.

Методи інтерактивного навчання я використовую на різних етапах уроку: під час первинного оволодіння знаннями, їх закріплення і вдосконалення, формування вмінь та навичок.

На етапі актуалізації знань допоможе гра «Спринт». Учням пропонується розшифрувати слово (написане окремо на аркушах питання для кожного), користуючись цифрово-літерним кодом. Хто перший відгадає слово піднімає руку.

Наприклад, метод «Чиста дошка» - записую на дошці запитання, які стосуються теми й відповіді на які учні дадуть, опрацювавши текст підручника із історії України або всесвітньої історії чи правознавства. Наприклад на уроці всесвітньої історії у 9 класі при вивченні теми: «Початок Великої французької революції кінця XVIII ст.» розглядаємо питання Чи все населення Франції мало однакові права до початку революції? Як відрізнялися люди за становим поділом? Які були рушійні сили революції? Після розповіді вчителя та опрацювання тексту учні аналізують вивчений матеріал і дають відповіді, що не всі стани населення мали однакові права, що і стало одним із факторів революції, а вчитель закреслює опрацьовані питання. Робота буде успішною, якщо під кінець уроку дошка стане чистою. На виконання завдання надається 10 хв. При виконанні такого завдання учні усвідомлюють наскільки важливо мати права та користуватися ними, що населення відповідає за те що відбувається в країні не менше ніж керівники держави.

На уроці історії в 9 класі доцільно використати вправу «Дай мудру пораду», коли учні співставляють та аналізують матеріал і дають пораду декабристам щодо виходу із ситуацій, які історично склалися на той час. На уроці в 6 класі використовую вправу «Уяви себе Александром Македонським», де діти дають оцінку діяльності правителю, уявляючи себе на його місці. Разом з тим приходять до розуміння того, що не завжди зброя вирішує всі проблеми, що потрібно грамотно побудувати правлячий апарат та запровадити закони і контролювати їх виконання.

Учням 5 класу пропонується назвати державні символи України, президентів України, культурних діячів незалежної України вправою

«Мікрофон». (Доцільно використовувати на уроці узагальнення та систематизації знань та вмінь за розділом « Про що і про кого розповідає історія»). Така вправа дає можливість зосередити увагу на їх причетності до держави України, прищеплювати повагу та гордість до своєї Батьківщини.

Метод «Дошка відкритих запитань». Тема і план уроку записані на дошці або презентація. Наприклад, урок правознавства у 9 класі «Людина, особа, громадянин» учитель пропонує учням сформулювати запитання, відповіді, на які вони б хотіли одержати під час вивчення теми уроку. Учні записують або в зошити або на окремі листочки, які прикріплюють на дошку. У кінці уроку підводяться підсумки, використовують метод «Незакінчене речення» на основі дошки запитань учні повідомляють, чи отримали вони відповіді на свої запитання, поставлені на початку уроку, розпочинаючи речення такими словами: Я дізнався... Я навчився... Я зрозумів, що зможу ... Мені сподобалося ... Для мене стало новим ... Мене здивувало ... Я зрозумів ... Я хочу ... (Учитель підсумовує результати уроку).

На уроці правознавства у 9 класі на тему «Людина, особа, громадянин» пропоную «Мозковий штурм», задаючи питання: Як ви розумієте, що таке «людина», «особа», «громадянин». Відповіді учнів починаються зі словосполучення: «Я вважаю, що ...». Учні по черзі дають відповіді, а вчитель підсумовує та на основі їх формулює відповідну термінологію. Коли учень сам задіяний у процесі пошуку правильної відповіді, він краще запам'ятовує матеріал.

«Дискусійну сітку Алвермона» застосовую для визначення правильності прийнятого історичного рішення, наприклад, питання: Чи правильно зробила Україна, проголосивши єдине громадянство? - учні наводять аргументи «за» та «проти», роблять висновки. Вправа сприяє розвитку громадянської відповідальності, школярі вчаться знаходити правильні відповіді, доводити правильність своєї думки, використовуючи історичні документи та текст підручника.

Методика «Грунування». На дошці чи ватмані учитель записує центральне слово (фразу чи словосполучення). Учитель записує слова, фрази, які спадають на думку учнів з обраної теми. Записую стільки ідей скільки дозволить час, або доти, доки вони не будуть вичерпані. Коли всі ідеї записані, встановлюють, там де це можливо, зв'язки між поняттями. Наприклад, слово «Імперія» або «українська революція».

Розумію, що соціальна компетентність включає три найважливіші аспекти: **інформаційний, ціннісний, поведінковий**. Інформаційні складові соціальної компетентності розвиваю шляхом організації самоосвітньої діяльності школярів, створення умов для їх саморозвитку. Безумовно, основою соціальної компетентності є **ціннісний** аспект. Тому на уроках історії звертаю увагу дітей в першу чергу на моральний аспект усіх

історичних явищ та подій. Для формування **поведінкових** аспектів найбільш продуктивними вважаю активні та інтерактивні методи організації навчально-виховного процесу.

Працюючи над реалізацією досвіду, глибоко усвідомила, що успішний розвиток суспільства визначається, перш за все, підготовкою освічених, високоморальних та практичних людей, здатних до конструктивної плідної співпраці, які мають глибоке відчуття відповідальності за долю держави, її розвиток та процвітання. На сучасному етапі на перший план виступає людина як особистість, тому саме особистісний компонент соціальної компетентності вважаю надзвичайно важливим. Плануючи структуру уроку зміщую акцент у бік власної творчої імпровізації взаємодії з учнями. Розумію, що дитина розвиває свою індивідуальність у спільному вирішенні творчих завдань, коли максимально залучається її життєвий досвід, а отримані знання набувають перетворень. Основними формами роботи на цьому етапі стають групові та індивідуальні. Поряд з цим значне місце посідають дискусії, рольові ігри, розігрування та моделювання ситуації, обмін думками. Впевнилася, що особистісний компонент соціальної компетенції направлений на формування таких основних чинників: соціальної відповідальності; емоційної стійкості; особистісної активності; адекватної самооцінки; вольового контролю; упевненості в собі; толерантності; мотивації досягнення успіху.

Для успішної реалізації цих завдань використовую такі ефективні інтерактивні вправи: «Моє ставлення до історичної події», «Якби я жив в епоху середньовіччя», «Так – ні», «Вірю – не вірю», «Незакінчене речення», «Дай мудру пораду».

Історія надає багато можливостей для розвитку вражаючих за своєю суттю суперечливих питань. Як приклад згадаємо фашизм, націоналізм у Німеччині та Італії в міжвоєнний період (всесвітня історія у 10 класі). Ці нації занадто впевнені в своїх правах, уражені хворобою жорстокості, створюють ситуації, скажімо, голокост (нацисти), які, ігнорують реалії. І щоб молодь засвоїла уроки історії і не повторювала її найбільш жахливих сторінок, докладаю багато зусиль щоб учні зрозуміли обставини, що зумовлюють подібні явища. Найефективнішими формами роботи на таких уроках стають ті, які відповідають технології розвивального навчання та критичного мислення. Важливого значення надають змісту запитання для обговорення, які пропонуються учням. Наприклад:

- *Що штовхнуло людей до подібних дій?*
- *Якими почуттями вони керувались?*
- *Чи можуть такі події повторитися?*

У процесі вирішення конфліктних чи суперечливих ситуацій доречним є метод «Незакінчене речення». Наприклад: *«Мені дуже прикро що ...»*, *«Чи зміг би я ...»*

Велике значення на уроках приділяю ігровому методу навчання, який використовую поряд з іншими видами навчальної роботи : гра «Знайди помилку», «Історичний ланцюг»

Розвиваю вміння оцінювати, порівнювати, пояснювати, визнавати та сприймати різноманітність поглядів. Надзвичайно важливо навчити учня давати історичну характеристику подіям, явищам, історичним діячам. З цією метою доречно використовую ІКТ — технології, технології проблемного навчання, наочність.

Принцип наочності сформулював і обґрунтував в XVII столітті Я.Коменський: « ... усе, що тільки можна уявити для сприйняття почуттями, а саме: видиме – для сприйняття зором, те, що почуте, - слухом, запахи – нюхом, те, що смакує, - смаком, доступне дотику – шляхом дотику. Якщо які не будь предмети відразу можна сприйняти декількома почуттями, нехай вони відразу охоплюються декількома почуттями». [б с.302]

Широко використовую засоби наочності, які передбачають використання комп'ютера для демонстрації кіно - і фотоматеріалів та презентацій (як власних так і зроблених учнями). За допомогою відео файлів можливо відтворити найбільш характерні риси історичних епох. Формуючи яскраві та об'ємні уявлення про минуле, цей вид наочності створює в певній мірі ілюзію присутності, коли учень подорожує з яким-небудь героєм чи поринає у воєнні часи (історія України у 8 класі «Національно-визвольна війна під проводом Б.Хмельницького» чи культурні події минулих часів (історія України 7 клас «Культура Русі – України X-XII ст. »). Учням надається можливість зустрітися з історичними особами, ознайомитися з господарством, побутом, традиціями народів, як найдавніших цивілізацій, так і недавніх часів.

У процесі роботи з таким видом наочності в учнів легко запам'ятовуються події, а також історично - географічні назви, імена, дати. Цей тип наочності є універсальним і найбільш перспективним, він може замінити й ряд інших типів наочності . Схеми, таблиці, карти, карто - схеми, карикатури, ілюстрації, портрети все це можна демонструвати за допомогою комп'ютера. Тому не приділяти увагу комп'ютеру та мультимедійним технологіям на уроках історії та правознавства вже не можливо. Це є вимогою часу. Така наочність активізує увагу учнів, мислення й пам'ять (психологами доведено, що людина запам'ятовує 50 % побаченого, в той час як почуте відтворюється тільки на 20 %). Використання різних видів наочності допомагає учневі не тільки досконаліше зрозуміти матеріал, але й розвивати пізнавальну активність, адаптуватися до життєвих реалій, оволодіти навичками, що будуть корисними в подальшому професійному самовизначенні.

З великим задоволенням школярі дивляться фільми, слухають аудіо записи. Наприклад, на уроці з історії України на тему «Українська революція 1917-1921 рр.» можна продемонструвати документальний фільм «Проголошення злуки», уривок з фільму «Бій під Крутами».

За допомогою мережі Інтернет з використанням мультимедійних пристроїв можна провести віртуальні екскурсії до різних країн і міст світу, а також до музеїв і експозицій.

На заключному етапі уроку для закріплення знань та вмінь учнів можна провести онлайн - тестування. Наприклад для учнів 8 класу з історії України створила онлайн тести на освітньому порталі «На Урок» з теми: «Початок Національно-визвольної війни». Або використовую готові питання закодовані QR – кодом, в підручниках з історії України та всесвітньої історії у 10 класах, для проведення поточного оцінювання вивченого матеріалу чи для узагальнення знань та вмінь учнів після вивчення певного розділу. Учні з великим задоволенням використовують свої мобільні телефони, щоб розв'язати тестові завдання по QR коду.

Необхідність застосування комп'ютерних технологій під час уроків в історії, обґрунтована як наслідок технічного прогресу, має неабиякий вплив на освітній процес. Використовуючи комп'ютерні підручники, пошукові системи у межах роботи на уроці історії та права, посилюється як необхідний методичний аспект, але й створюються комфортні умови для навчання історії та права.

Така діяльність дає можливість зрозуміти суть процесу чи явища, формувати понятійне мислення яке виступає показником розвитку особистості й водночас рівень оволодіння ними загально навчальними вміннями.

Не можна представити собі урок історії без використання історичної карти. Історична карта – це повноцінне джерело історичної інформації, і правильна організація роботи учнів з нею дозволяє досягти важливих при вивченні історії цілей. Вона поєднує часові й просторові параметри подій, пов'язує образи та уявлення, які виникають в результаті роботи з навчальним текстом., з просторовим сприйняттям певної історичної реальності. Програма з історії не ставить на меті підготовку учнів як професійних істориків, тому формування картографічних знань та вмінь на уроках історії носить більш вузький, ніж в географії характер. Основна мета оволодіння учнями картографічним вмінням полягає у тому, щоб учні:

- усвідомили, що природно-географічні умови впливають на перебіг історичних подій;;
- наводили приклади впливу природно - географічних умов на побут, заняття (господарство) релігійні вірування, суспільний та політичний устрій на різних етапах розвитку людства;
- набули певного досвіду аналізувати карту як історичне джерело для пояснення історичного процесу.

Ознайомлюючи учнів з темою «Давня Греція» проводжу бесіду:

- *На якому континенті та півострові розташовувалася Давня Греція?*
- *Які моря омивають береги Балканського півострова?*
- *Які річки протікають Балканським півостровом?*
- *Яка найвища гора Давньої Греції?*

Можна також всі згадані географічні об'єкти позначити на контурній карті.

Надзвичайно важливим є також і морально-ціннісний компонент який включає:

- наявність життєвих орієнтацій і цілей.

Адже вчитель повинен навчити дітей вирішувати найважливіші завдання щодо формування вмінь школярів знаходити причини та наслідки події, явища, розглянути їх під різними кутами зору, робити висновки щодо адекватності певної дії. З цією метою підбираю такі завдання, які спонукають учнів у пошуку особистого значення у темі, пригадування прикладу з власного життя, зіставлення порівняння ідей, знаходження аргументів на підтримку зайнятої учнем позиції, висунення власної гіпотези розвитку подій, проваю паралель між схожими історичними подіями які відбувалися в різні історичні епохи, висунення власної гіпотези розвитку подій. Розумію, що при вивченні історії важливим є не стільки запам'ятовування фактів, скільки розуміння контекстів та наявності точки зору у кожного учня. Використовую розмаїття вправ, які спонукають учнів розмірковувати, обдумувати, порівнювати: « якби ... то ...», «для мене важливо ...», «якби я міг ...». Переконалася, що ефективним є такий метод як написання есе про історичну подію.

У формуванні соціалізації на уроках історії набувають актуальності нестандартні форми уроків з використанням елементів інтерактивного навчання: урок-квест, урок –тренінг , урок-гра з історії України для учнів 5,7,8 класів «Історичне асорті», урок-семінар з історії України для учнів 10 класу «Національно-визвольна боротьба в 1917-1920 х рр.. : здобутки, втрати, уроки», урок-диспут, урок-круглий стіл, урок-конференція (9-10 класи) до Дня вшанування визволення Широківщини від німецько-фашистських загарбників «Хай пам'ять повік не згасає», практичне заняття із всесвітньої історії для учнів 6 класу з елементами інтерактивного навчання «Історичні джерела про Александра Македонського», урок брейн-ринг з правознавства для учнів 9 класу «Юридичний марафон».

Зміст досвіду роботи

На уроках використовую і художню літературу. Взагалі, вивчення історії неможливе без між предметних і між курсових зв'язків з всесвітньою історією, філософією, музикою, літературою, економікою, правознавством, образотворчим мистецтвом, математикою. Наприклад на уроці з правознавства розв'язуємо «Юридичні задачі» або на уроці з історії використовую прислів'я та крилаті вислови, вірші.

Також учні беруть активну участь у підготовці та проведенні шкільних виховних заходів патріотичного спрямування. Провела такі відкриті виховні заходи:

- відкритий виховний захід до Дня Соборності України «В єдності народу – сила держави»;
- виховну годину до Дня Соборності України «Нехай нерозмежованою залишиться навіки!»;
- загальношкільна лінійка до Дня Соборності України «Ціна незалежності»;
- в рамках Всеукраїнського тижня правознавства - відкритий виховний захід «Сьогодні людина – завтра народ», відкритий урок для учнів

- початкових класів «Подорож у країну Прав Дитини»; виховний захід з правознавства для учнів початкових класів «Конвенція прав дитини», єдиний Всеукраїнський урок присвячений Дню захисту прав дитини «Права дитини», відкритий захід «Знай свої права та обов'язки», правовий квест, тренінгове заняття «Чи знаєш ти свої права?», загальношкільні лінійки «Знати свої права – означає володіти ними», «Мораль і право, право і Закон – рушійні сили для життя людини», шкільне самоврядування «Вибори президента школи», вікторину «Цифри від Феміди»; брейн - ринг «Юридичний марафон»;
- виховна година з елементами тренінгу «Стоп булінг»;
 - урок Мужності «Ми пам'ятаємо»;
 - відкритий патріотично-виховний захід урок-реквієм до Дня вшанування пам'яті Героїв Небесної Сотні «У нашій пам'яті вони назавжди»;
 - загальношкільна лінійка : «Поєднаймося у шані глибокій» до вшанування пам'яті Героїв Небесної Сотні;
 - урок - пам'яті до вшанування героїв Крут «Крути: трагедія та подвиг»;
 - виховний захід до Дня вшанування жертв Голокосту урок-пам'яті «Забуттю не підлягає».
 - відкрита виховна година присвячена історії українського війська на тему: "В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля".

Результативність представленого досвіду

Ефективність досвіду

Результативність досвіду можна підтвердити позитивною динамікою рівня розвитку компетентності учнів про що свідчать позитивні показники участі в інтелектуальних і творчих змаганнях . Якісний показник становить 62 %. Особливу увагу приділяю роботі з обдарованими учнями, готую учнів до участі в предметних олімпіадах, різноманітних конкурсах.

Використання інноваційних технологій під час навчально-виховного процесу приносять позитивні результати і у Всеукраїнських учнівських олімпіадах з історії та правознавства:

2005-2006 н.р. :

II етап - Лапко Яна, (9 клас) II місце, правознавство

2006-2007н.р.:

II етап – Усик Наталія, (10 клас) II місце історія

II Зубова Юлія, (9 клас) I місце, правознавство

2007-2008 н.р.:

II атап – Усик Наталя, (11 клас) II місце, правознавство

2014-2015 н.р.:

II етап – Шатрай Валентин, (9 клас) III місце, історія

2015-2016 н.р.:

II етап – Мікрюкова Карина, (11 клас) II місце, історія

II етап – Данілащук Натілія, (11 клас) II місце, правознавство

II етап – Ковальова Сніжана, (8 клас) II місце, історія

2016-2017н.р.:

II етап – Шишка Анастасія, (11 клас) II місце, історія

II етап – Ковальова Сніжана, (9 клас) III місце, історія
2017-2018н.р.:

II етап – Ковальова Сніжана, (10 клас) III місце, історія
2018-2019н.р.:

II етап – Ковальова Сніжана, (11 клас) I місце, історія
2019-2020н.р.:

II етап – Марек Яна, (9 клас) III місце, правознавство

Учні активно беруть участь в заочних *Всеукраїнських олімпіадах «Олімпус», інтернет-олімпіадах освітнього порталу «На Урок» з історії, правознавства, громадянської освіти, інтернет - конкурсах «На урок» «Всеукраїнський конкурс до Дня Гідності та Свободи», «Зимові свята та традиції нашого народу», «Фінансова грамотність», «Захисники України»* де показують гарні результати.

Дитячі грамоти та нагороди за районні предметні олімпіади.

Досягнення учнів у Всеукраїнських інтернет-олімпіадах та конкурсах освітнього порталу «На Урок»

п\п	Назва	Клас	Нагорода	Ступінь
	Всеукраїнська інтернет-олімпіада з історії 2019 рік			
1	Купінська Юлія	8	Диплом	I
	Осіньна сесія Всеукраїнська інтернет-олімпіада з історії 2019 рік			
1	Купінська Юлія	9	Диплом	II
	Осіньна сесія Всеукраїнська інтернет-олімпіада з громадянської освіти 2019 рік			
1	Дон Дарія	10	Диплом	III
2	Сич Вікторія	10	Диплом	III
	Осіньна сесія Всеукраїнська інтернет-олімпіада з основ здоров'я 2019 рік			
1	Купінська Юлія	9	Диплом	II
	Всеукраїнський інтернет - конкурс «До Дня Гідності та Свободи» 2019 рік			
1	Барабанюк Максим	10	Диплом	I
2	Бойко Дмитро	10	Диплом	I
3	Дон Дарія	10	Диплом	I
4	Зубова Анна	10	Диплом	I
5	Купінська Ольга	9	Диплом	II
6	Купінська Юлія	9	Диплом	I
7	Резнік Олександр	10	Диплом	I
8	Сич Вікторія	10	Диплом	I
	Всеукраїнський інтернет-конкурс			

	«Захисники України» 2019 рік			
1	Марек Яна	9	Диплом	I
2	Сич Вікторія	10	Диплом	I
	Всеукраїнський конкурс «Зимові свята в традиціях нашого народу»			
1	Бойко Дмитро	10	Диплом	III
2	Ігнатенко Іван	9	Диплом	I
3	Зубова Анна	10	Диплом	I
4	Корінь Антоній	11	Диплом	II

	ВСЕУКРАЇНСЬКА ОЛІМПІАДА (ЗИМОВА СЕСІЯ-2020) освітній портал «На Урок»			
	<i><u>З ІСТОРІЇ</u></i>			
1	Зубова Анна	10	ДИПЛОМ	II
2	Сич Вікторія	10	ДИПЛОМ	II
3	Погорельський Олексій	10	ДИПЛОМ	II
4	Купінська Юлія	9	ДИПЛОМ	II
5	Бойко Дмитро	10	ДИПЛОМ	II
6	Дон Дарія	10	ДИПЛОМ	II
7	Резнік Олександр	10	ДИПЛОМ	III
8	Купінський Артем	8	ДИПЛОМ	III
9	Барабанюк Максим	10	ДИПЛОМ	III
	<i><u>З ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ</u></i>			
1	Зубова Анна	10	ДИПЛОМ	III
2	Погорельський Олексій	10	ДИПЛОМ	III
3	Сич Вікторія	10	ДИПЛОМ	III
4	Резнік Олександр	10	ДИПЛОМ	III
5	Бойко Дмитро	10	ДИПЛОМ	III
6	Дон Дарія	10	ДИПЛОМ	III
	<i><u>З ОСНОВ ЗДОРОВ'Я</u></i>			
1	Реук Валерія	9	ДИПЛОМ	III

Випускники якісно складають тестування на ЗНО, є учні, які вибирають у майбутньому професію історика, юриста, слідчого.

Постійно працюю над підвищенням свого професійного рівня, тому намагаюся завжди бути проінформованою про інновації у методиці викладання предмета. Взяла участь у районному конкурсі «Учитель року – 2016» у номінації «Історія» та зайняла перше місце в районі. У першому відбірковому обласному турі «Учитель року -2016» увійшла в десятку кращих учителів з історії в області та гідно представляла Широківський район в другому, заключному, обласному турі Всеукраїнського конкурсу «Учитель року -2016».

Маю грамоти, дипломи, свідоцтва за багаторічну сумлінну працю, високий професіоналізм, компетентність та видатні досягнення у Всеукраїнському конкурсі «Учитель року – 2016»

Публікую власно розроблені та проведені уроки та виховні заходи на таких інтернет порталах: «ВсімОсвіта», «Методичний портал», «Всеосвіта», «На Урок», «Плеяда». Дипломи за участь у конкурсі навчальних розробок «Фантастична п'ятірка» від освітнього порталу «На Урок».

Маю власно розроблені посібники для використання учителями та учнями під час уроків та позаурочний час з історії України та всесвітньої історії. Один із посібників був представлений на Фестивалі педагогічних інновацій освітян Дніпропетровщини «EDU_FEST Dnipro- 2019». Тема посібника: «Контроль і корекція навчальних досягнень учнів з історії України та всесвітньої історії».

Опублікований у видавництві «Плеяда». Каталог «Відкритий урок: розробки, технології, досвід» «Форум педагогічних ідей». Лютий 2020 року. Посібник «Контроль і корекція навчальних досягнень учнів з історії України та всесвітньої історії».

Посібник «Матеріали до уроку історії України у 7 класі» (I та II частини) нещодавно розроблений у 2020 році.

На районному семінарі заступників з навчальної роботи на тему: «Створення умов для самореалізації творчої особистості шляхом соціалізації освіти» мала виступ про свій досвід роботи, показала учасникам семінару елементи тренінгу, які можна використати на уроках для покращення активізації пізнавальної діяльності учнів, та розповіла про умови Всеукраїнського конкурсу «Учитель року-2016».

Виступала на районному семінарі вчителів художньої культури, тема: «Виховання соціально свідомої особистості через вивчення українського музичного та образотворчого мистецтва на уроках художньої культури».

Поширюю досвід на шкільному сайті та власному сайті <http://kebkaltv.jimdo.com/>

Активно займаюся підвищенням кваліфікації. Беру участь в інтернет-онлайн- вебінарах, конференціях, форумах. Проходжу курси підвищення кваліфікації.

Вебінари

04.07.2018 року – «Як розпізнати булінг у класі та знищити його як явище» Освітній проект «На Урок»

05.08.2019 року – «Освітні онлайн – сервіси в контексті підготовки продуктивного уроку» Освітній проект «На Урок»

28.03.2018 року – «Як «загасити полум'я» конфлікту, або Розв'язуємо конфлікти у закладі загальної середньої освіти» Цифрове видавництво МСFR

29.03.2018 року – «Колективний договір в умовах автономізації закладу» Цифрове видавництво МСFR (Правознавство)

03.04. 2018 року – «Призов на строкову службу: двобій державного обов'язку і фінансової платоспроможності роботодавця» Цифрове видавництво МСFR (Правознавство)

2018 рік - «Нестандартні батьківські збори та їх успішне проведення» освітній проект «Всеосвіта»

24.04.2019 року - «Інтернет – олімпіади як засоби мотивації учнів» освітній проект «Всеосвіта»

25.05.2018 рік. – «Оренда майна: відповіді на актуальні запитання» Цифрове видавництво МСFR (Правознавство)

22.01.2020 року – «Онлайн – тестування як форма контролю та підвищення якості знань» «Всеосвіта»

20-21 лютого 2020 р. Семінар (навчання та тренінг) на тему «Використання можливостей хмарного сервісу управління освітнім процесом «Універсал – онлайн» Автор сервіс проекту Киричук В.О. 12 год.

Конференції

26.06.2019 рік – «Інтегроване навчання: від уроку до курсу» Освітній проект «На Урок»

Курси підвищення кваліфікації

Курси підвищення кваліфікації при КЗВО «ДАНО» ДОР.» «Вчителі історії, правознавства, суспільствознавчих дисциплін» березень 2018 рік.

Курси підвищення кваліфікації при КЗВО «ДАНО» ДОР.» «Новопризначені директори загальноосвітніх навчальних закладів» березень 2018 рік.

СЕРТИФІКАТ Онлайн - курс «Історія: Зародження української нації» тривалість 30 годин. Курс розроблений викладачем Романом Слуховим та студією онлайн - освіти EdEra . Виданий 26 січня 2020 року.

Дистанційні курси

СЕРТИФІКАТ «Децентралізація: освітній простір громади» (дистанційний курс) 31.08. – 07.10. 2017 р. Національна академія державного управління при президентові України Дніпропетровський регіональний інститут державного управління.

СЕРТИФІКАТ «Мистецтво жити в громаді» (дистанційний курс) 02.04- 05.05. 2018р. Національна академія державного управління при президентові України Дніпропетровський регіональний інститут державного управління.

Участь у фахових заходах

Фестиваль педагогічних інновацій освітян Дніпропетровщини «EDU_FEST Dnipro – 2019». Диплом учасника. 12 березня 2019 р.

Участь у міжнародних форумах

Учасник міжнародного форуму «Ярмарок добросусідства» Проект «КЗО Водянська середня загальноосвітня школа – загальноосвітній навчальний заклад І-ІІІ ступенів» ГРЕЧАНОПОДІВСЬКОЇ ОТГ. Диплом учасника. 2018 рік.

Життєтворче спрямування вивчення історії, застосування інтегрованого формування предметних компетентностей сприяє:

- Розвитку пізнавальної активності;
- Розумінню конкретного історичного часу через призму особистості;
- Розвитку самоорганізації, самовираження, самовизначення учнів у навчальній діяльності;
- Формуванню комунікативної, соціальної адаптованої особистості;
- Формуванню прогностичних життєтворчих здібностей;
- Життєвим досягненням учнів (особистому щастю, соціальному статусу, самореалізації).

Набагато важливіше навчити, ніж просто розповісти. Можна швидко повідомити учням те, що вони повинні знати, вони забудуть це ще швидше. Тому, працюючи у школі, дійшла висновку, що уроки насичені різноманітними навчальними вправами і методами роботи сприяють розвитку в учнів самостійності, дослідницьких навичок та формують творчі здібності. Створювати умови якісного навчання, щоб учні думали, розуміли суть речей, осмислювали ідеї і концепції, і вже на основі цього шукали потрібну інформацію, трактували її і застосовували в конкретних умовах.

Отже, соціалізація учнівської молоді сприяє використанню в навчальному процесі насамперед інтерактивних методів організації пізнавальної діяльності школярів, які обумовлюють розвиток комунікативних, організаційних здібностей, навичок критичного мислення, прийняття рішень, а також почуття відповідальності за їх результат.

Дійшла таких висновків:

- Нестандартні форми уроків, дозволяють формувати власну позицію, мистецтво аргументації учнів, розвиває навички оцінки соціальної ситуації і прийняття відповідальності за власну поведінку.
- Використання ІКТ в процесі вивчення предмета активізує пізнавальну діяльність учнів і перетворює інформацію в знання, дозволяючи застосовувати їх на практиці.

І на останок... Якщо ви хочете, щоб вашим предметом щиро зацікавились діти, подумайте над тим, як зробити його привабливим. Незвичайним для сприйняття, схожим на гру. І не вважайте, що гра лише для маленьких. Навчаючи – грайся, граючи – вчись! «Не буде вогника у Вас – Вам ніколи не запалити його в інших». В.О.Сухомлинський.

ДАТА АТЕСТАЦІЇ 25.03.2020 року

Список використаної літератури

1. Ампілова Л. Образ інновацій в образі уроку //Директор школи. - № 5, 2006.
2. Баханов К.О. Сучасна шкільна історична освіта: інноваційні аспекти. Донецьк: Юго-Восток, 2005.- 384с.
3. Баханов К. Що ж таке технологія навчання? (Шлях освіти, 1999, № 3).
4. Волковська Т., Коляда Т., Овчаренко Л. Вітчизнянні освітні інновації: вісім основних проєктів//Директор школи - №8-10, 2005.
5. Галус О.М. Соціалізація особистості: сутність, концептуальні підходи у наукових теоріях, напрямках, школах/електронний ресурс/ О.М.Галус.- режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/>
6. Гончарова-Горянська М. Соціальна компетентність: поняття, зміст, шляхи формування в дослідженнях зарубіжних авторів.// Рідна школа.- 2004.- №7.
7. Десятов Д. Використання наочності як засобу формування предметних компетентностей учнів на уроках історії/ Д.Десятов //Наукові записки. Серія: Педагогічні науки.- 2011.- Вип88.- 84с.
8. Десятов Д.Л. Методика розвитку історичного мислення засобами наочності/ Д.Л.Десятов.- Х.:Основа, 2008.-141 с.
9. Козлова Н.В. Карта на уроках історії /Н.В.Козлова// історія та правознавство.- 2007.- №12.8-10 с.
10. Коменський Я.Ф.Избранные педагогические сочинения: В 2 т.- Т1.Великая дидактика/ Я.Ф.Коменский.-М.:Педагогика, 1982.-656с.
11. Лебедєв О. Компетентнісний підхід в освіті. – Позашкілля, 2007.
12. Мокрогуз О.П.Інноваційні технології на уроках історії в школі.К.:Генеза,2006.-191с.
13. Пометун О.І. Фрейман Г.О. Методика навчання історії в школі.- К.:Генеза,2006.- 328с.
14. Сухомлинський В. О. Педагогічна майстерність і творчість учителя. Вибрані твори / В. О. Сухомлинський. – К., 1993. – Т. 2. – С. 420.
15. <http://ukr.theewc.org/vidpovidalnist>
16. <http://www.living-democracy.com.ua/> освітня платформа «Живемо в демократії»